

KÉPES JULIANNA

***Békét nem lelek...* – Francesco Petrarca 104. szonettjének magyar fordításai**

In this paper, I focus on Petrarch's Sonnet 104 (Pace non trovo, et non ho da far guerra) in the respective Hungarian translations of György Sárközi, Győző Csorba and György Somlyó. I provide a comparative analysis between the original and each of the above mentioned translations, as well as between the three Hungarian translations of the same piece of poetry, pointing out the adequate and less adequate solutions. Based on the conclusions of this comparative analysis, I conclude by offering my own translation of Petrarch's Sonnet 104, which avoids some of the pitfalls of the earlier translations.¹

Cikkemben elemzem Petrarca 104. szonettjének² három ismert fordítását: Sárközi Györgyét,³ Csorba Győzőét⁴ és Somlyó Györgyét,⁵ összehasonlítva őket az eredetivel, rámutatva a jól sikerült, illetve a kevésbé szerencsés megoldásokra, rávilágítva, mi az, ami megmaradt, illetve ami esetleg elveszett az eredetiből. Végezetül pedig bemutatom a Petrarca-szonettet saját fordításomban. Az eredeti vers és annak itt elemzett fordításai megtalálhatóak a tanulmány végén.

Tudjuk, hogy Francesco Petrarca 104. szonettje (a Daloskönyv 134. darabja) paradoxonok gyűjteménye: a vers, leegyszerűsítve a képletet, soronként egy-egy, legalább is látszólag feloldhatatlan ellentétből áll,

¹ A tanulmány előadás formájában elhangzott a *MŰ – FORDÍTÁS – KULTÚRA – Fordítás és kultúráközvetítés a klasszikus és a neolatin nyelvek, valamint a magyar nyelv viszonylatában* című konferencián a PPKE Romanisztikai Intézete szervezésében, 2017. április 27-én.

² PETRARCA (1976: 181).

³ PETRARCA (1957: 67).

⁴ PETRARCA (1967: 192).

⁵ PETRARCA (2005).

melyek a végletekig egyszerűek, és épp ez által olyan hihetetlenül hatásosak és plasztikusak. Lefordítani az egészen egyszerűt azonban csak látszólag könnyű, olykor sokkal nehezebb, mint azt, ami egy kicsit is díszítettebb, hiszen a műfordításnál sokszor elkerülhetetlen, hogy a műfordító valamennyire átalakítsa az eredeti szöveg textúráját. Márpedig ennek a műveletnek talán az egyszerű szerkezet áll ellen a leginkább: ha egy bonyolultabbat változtatunk át más módon bonyolulttá, az átalakítás ténye feltehetőleg kevésbé lesz szembeötlő, mint egy ennyire puritánul egyszerű ellentét-csokor esetén. Ez a soronként legalább egy-egy ellentét-megoldás egyébként több korabeli versben is föllelhető:⁶ hogy ne menjünk túl messzire, Petrarcanak létezik egy hasonló felépítésű verse, a 102. szonett: *S'amor non è ...?*⁷ (*Vajon mit érzek, hogyha nem szerelmet?* – saját fordítás).⁸ Az ellentétek életre hívója itt is a viszonzatlan szerelem, akárcsak a trubadúr, Guiraut de Bornelh *Szerzek rossz és jó éneket* című versében,⁹ majd mintegy egy évszázaddal később Villon *Ellentétek* című balladája (Szomjan halok a forrás vize mellett, Szabó Lőrinc fordításában),¹⁰ amely azonban más kiváltó okból született.

Lehet ezt a verset az eredetnél összetettebben vagy díszesebben fordítani, de ettől különös módon mégsem lesz ténylegesen szebb, még kevésbé jobb a fordítás, még ha egyes részekenél első pillantásra esetleg úgy is látszik. Ahogy a fekete / fehér ellentétnél sokkalta választékosabbnak tűnhet a grafitszürke / elefántcsontszín (bár nem teljesen ugyanazt jelenti), a kettő együtt mégis másképp üt, erőteljesen az előbbi, tehát az egyszerű, sarkított ellentét javára. Mindehhez hozzátenném, hogy ebben a szonettben ezek az egyszerű ellentétek valójában igen gondosan vannak megkomponálva, tehát nem feltétlenül minden alkalommal egyenértékű ellentétekkel, mint azt az elemzés során majd látni fogjuk (például. az elemzett szonett második sorának második felében: *ed ardo e sono un ghiaccio*; vagy a 9. sorában: *Veggio senz'occhi e non ho lingua e grido*).

⁶ BARSOTTI.

⁷ PETRARCA (1976: 179).

⁸ KÉPES (2016: 122).

⁹ Saját fordítás, KÉPES (1996: 67–69).

¹⁰ KARAFIÁTH–SZABICS (1999: 162–163).

Mielőtt sorról-sorra végigvennénk a tanulmány végén megtalálható mindhárom fordítást az eredetivel egybevetve, néhány szót ejtenék a vers formájáról, illetve annak megtartásáról a különböző fordításokban.

Az eredeti szonett rímképlete: *abab abab cde cde*. Ezt a formát a három fordítóból egyedül Csorba Győző tartotta meg. A Sárközi György által használt rímképlet: *abba abba cdc cdc*, a Somlyó György által használt rímképlet pedig: *abba abba ccd eed*.

A tévesen használt rímképletek közös tulajdonsága, hogy az első két strófában a keresztrím helyett ölelkező rím van. Ez annyiban érthető, hogy Petrarca szonettjeiben nemcsak hogy az ölelkező rím a jellemző (az elemzett szonetten kívül mindössze tizenegy szonettjében találunk keresztrímet), hanem az első százhárom Petrarca-szonett (tehát a most elemzettet megelőző összes) ölelkező rímet használ. Említésre méltó eltérés ezen kívül, hogy Sárközi György a két utolsó strófában az eredeti egy-egy rímpár helyett az eredetinél (*cde cde*) kötöttebb képletet használ (*cdc cdc*), tehát az eredetinél több rímpárt kell megkomponálnia, ami nyilvánvalóan még jobban megköti a fordító (már eleve erőteljesen megkötött) kezét. Petrarca tercináinak rímképlete egyébként változó: több szonett is a Sárközi által használt, kötöttebb *cdc cdc* rímképletet használja a tercináiban. A többféle rímvariáción belül azonban a Somlyó-féle fordításban használt *ccd eed* képletű tercina nem szerepel egyetlen Petrarca-szonettben sem (ez a Ronsard-szonettekben fordul elő, például a *Quand vous serez bien vieille* című szonettjében.)¹¹ Ezért ahogy az ölelkező rím téves használata az említett két fordításban valahol talán érthető, esetleg Sárközi tercínájáé is, a Somlyó-féle eltérő rímképletre a tercináiban azonban nincs kézenfekvő magyarázat.

A szonett első sorában (az eredetiben: *Pace non trovo e non ho da far guerra*) *Nincs békém, s nem szítok háboruságot*, írja Sárközi György. A versor ritmusa elég döcögős lett a megborult jambusal, így ez a sor az ő fordításában sikerült a legkevésbé; a másik kettő ritmikailag is tökéletes. (Zárójelben: természetesen egy szonett minden egyes sorának nem szükséges feltétlenül hibátlan jambusnak lennie, de ennyire kevésbé szabályos megoldást nem szerencsés mindjárt a legelső sorba tenni, ahogy a legutolsóba sem). A *háboruság* szó a háború helyett pedig nem-

¹¹ RONSARD (1578).

csak ritmikailag nem jó megoldás, hiszen a *háború* szó kevésbé lesz erős ebben a formában, mivel a *háboruság* (szándékosan írom rövid u-val, mivel a fordításban is így szerepel, javítandó némiképp a megborult jambust), inkább a veszekedés, a viszály szinonimája. Csorba Győző első sora is ugyanazzal a felsorral indul, mint Sárközié: *Nincs békém és erőm se háborúra*; az övé is, és Somlyó György is jól sikerült megoldás: *Békét nem lelek, s háborút se kezdek*.

A második sor (az eredetiben: *e temo e spero, ed ardo e sono un ghiaccio*;) első fele gyakorlatilag mindhárom általunk vizsgált fordításban megegyezik: *Félek, s remélek*, (Somlyó György fordítása ugyan megcseréli az eredeti szórendet: *Remélek, s félek*, de ez inkább részletkérdés, bár érzésem szerint ezt a szócserét semmi sem indokolja). A sor második felében azonban már meglehetősen különböző megoldásokkal találkozunk: Sárközi Györgynél *fázom és megégtem* szerepel. Az összetétel elemeinek sorrendje eleve felcserélődik az eredetihez képest (ez elvben itt rendben is volna), ám a *fázom* szó az olaszban szereplőnél sokkal kevésbé erős: a fordító valójában egészen köznapi igét használ az eredeti metafora helyett; a *megégtem* viszont befejezett voltában sokkal súlyosabb lesz, mint az *ardo*, azaz *égek* (hiszen a *megégtem*, ha szó szerint vesszük, halálos kimenetelű), így az ellentét eleve aszimmetrikus lesz, mivel egy túl könnyű elemnek egy túlsúlyosat kellene kiegyenlítenie. Csorba Győző *jég és tűz a lényem*-je kétségkívül igen hatásos, (még ha az eredetiben csak a *jég* metafora szerepel is, a *tűz* nem), de így az ellentétnek épp az előbb leegyszerűsített fekete-fehér voltát adja vissza jobban. Ezt némiképp tompítja az *a lényem*-kitétel. Somlyó György *égek s megfagyok*-ja ugyanez a sarkított ellentét lesz (hasonlóképp egynemű elemekkel), és ezáltal telitalálatnak tűnik, akár az előbb említett, azonban az eredetiben ez a szöveg ellentét meg van csavarintva. mivel az áll benne szó szerint, hogy *Égek s jég vagyok*. (Zárójeles megjegyzés ezzel a sorral kapcsolatban, hogy egészen hasonló sor szerepel Petrarca 102. szonettjében is (a *Dalokönyv* 132. verse), amelyre már az előző oldalon is utaltam, a következő záró sorral: *et tremo a mezza state, ardendo il verno*.¹² *S nyáron reszketek, lánggal égek télen*. – saját fordítás).¹³

¹² PETRARCA (1976: 179).

¹³ KÉPES (2016: 122).

A harmadik sor (az eredetiben: *e volo sopra 'l cielo, e giaccio in terra;*) első félsora szinte mindhárom helyen megegyezik, a második félsor pedig mindenütt kiválóan érzékelteti a feloldhatatlan ellentétet, bár fontosnak tartom megjegyezni, hogy egyik fordításban sem azt jelenti, mint az eredeti. Sárközi György *nyugszom lenn a mélyben*-megoldása nemcsak alapvetően mást jelent, mint az eredeti, de valójában a költő halálát sugallja, amiről az eredeti szonettben egyáltalán nincs szó, (bár ebből a szempontból a *megégtem* kitételrel egész jól összeillik, de mint láttuk, az is a fordító találmánya volt). Csorba Győző fordításában *Egekbe szállnék, s mászom porba hullva*: egyrészt az eredetiben ténylegesen *szállók* szerepel (a fordítás feltételes módú igéjével ugyanis jóval kevésbé feszítő a két félsor közötti ellentét), a *mászom porba hullva* pedig megint sokkal több, mint az eredeti kifejezés, akárcsak Somlyó György *mélyre zuhanok*-ja. Az eredetiben csupán földön fekvésről van szó – úgy látszik, ezt a képet egyik fordító sem érezte kellően erősnek, és mindhárom szükségét érezte, hogy fokozza a feszültséget, akár bizonyos mértékű fordítói hűtlenség árán is.

A negyedik sor, amely egyben az első strófa zárósora (az eredetiben: *e nulla stringo, e tutto 'l mondo abbraccio*), valójában sehol sem igazán jó megoldás. Sárközi György *semmi se kell s ölelném a világot*-sora valahogy konkrétumokat keni el; egyrészt most itt szerepel feltételes mód az eredeti szonettben szereplő kijelentő mód helyett, a *semmi se kell* pedig más, és jóval általánosabb, mint a nagyon is konkrét *nulla stringo*. Csorba Győző *s világot ér át koldus ölelésem*-je egyszerűen gyönyörű, ám a lényeg jóval kevésbé jön ki belőle, és nem is teljesen azt jelenti, mint az eredeti. Az eredetihez talán Somlyó György *mindent átfogok, és semmit se szerzek*-megoldása áll a legközelebb.

A második strófa első sora (az eredetiben: *Tal m'ha in pregion, che non m'apre né serra,*) némileg hasonló Sárközi György (*Öröm nem nyit kaput, nem zár le rácsot*) és Csorba Győző fordításában (*Öröm nem nyitja cellám, rám se csukja* – itt hozzátenném, hogy a Csorba-fordítás hivatkozott forrásában – PETRARCA *Daloskönyve* 1967 – az *öröm* szó rövid *ö*-vel szerepel (öröm), és bár így is értelmes és szép a sor, csak éppen egészen mást jelent, mint az eredeti. (Feltételezésem szerint a fordításban annak elkészültekor még hosszú *ő* lehetett, vagy legalább is annak szánták, csak

egy elütés következtében megváltozhatott, és utólag már nem vették észre a szó átalakulását. A sor egyébként más forrásban is jelenik meg rövid ö-s formában).¹⁴ Somlyó György *ki nyitna is, bezár, magányos szerzet*-ben a fordító a sor első felébe próbálja sűríteni a teljes sor tartalmát. Az eredetiben és a másik két fordításban is mindkét cselekvés tagadó formában szerepel, Somlyó fordításában azonban állító alakot találunk. Ugyan az első ige nála feltételes módban van, ellensúlyozandó valamennyire az állító alak használatát, de ez a félsor tulajdonképpen az ellenkezőjét jelenti, mint az eredeti (bár, ha úgy vesszük, ez is valamiféle ellentét). Somlyó fordításában a második félsor csupán töltelék, és csak a rímkényszer hívta életre, hiszen a *szerzet* kiválóan rímel a *szerzekre*. Valójában azonban itt a mondat szerkezet szerint a *magányos szerzet*-kitétel arra vonatkozik, *ki nyitna is, bezár*, a logika szerint viszont inkább a költőre lehetne érvényes, ha már belerakta a fordító ezt az eredetiben nem létező kitétel. Ez a *magányos szerzet* teljesen a levegőben lóg: akár az eredeti szöveg nélkül is ki lehetne következtetni, hogy ezzel a félsorral valami nincs rendben. Pedig a tagadó igék is azért váltak állítóvá ebben a sorban, hogy szótagot nyerjen a fordító – egy valójában funkcióatlan elemnek...

Rendhagyó módon a második strófa második sorát (az eredetiben: *né per suo mi riten né scioglie il laccio*;) is Somlyó György fordításával folytatom, amely nemhogy eltér az eredetitől, de még csak nem is hasonlít rá: a *ha rám nézel, én hátat fordítok* (a *magányos szerzet*-megoldás után pedig még kevésbé illeszkedik ez a sor a vers egészébe). A sor másik két fordítása nagyon hasonlít egymásra (Sárközi: *nem tart meg és nem oldja kötelékem*, Csorba: *nem köt, de el sem oldja kötelékem*), akárcsak a harmadik soré (az eredetiben: *e non m'ancide Amor e non mi sferra*, Sárközi: *Ámor nem öl meg s nem lazítja fékem*; Csorba: *Ámor nem ül meg, kínjaim nem unja*). Ezt a bizonyos harmadik sort viszont Somlyó György egyszerűen felcseréli a negyedikkel, és a strófa utolsó sora így hangzik nála: *Szerelem nem gyötör, s nem is hoz enyhet*, és szerintem önmagában véve kifejezetten jó lett, és nagy érdeme az is, hogy a *Szerelem* szerepel a másik két fordításban található *Ámor* helyett, bár a névelő nekem hiányzik előle. Somlyó Györgynél tehát az eredeti szonett negyedik sorának fordítása jön

¹⁴ PETRARCA (1988: 131).

harmadikként: *Élénkség nem vidít, nem nyom a gond*, ami ismét merőben eltér az eredetitől (*né mi vuol vivo, né mi trae d'impaccio*.) A sorcserét már azért sem tartom itt szerencsésnek, mivel az eredeti versben a negyedik sor is a harmadikban szereplő *Amor*-ra vonatkozik, ami Somlyó fordításából emiatt értelemszerűen nem derül ki (ennek oka az lehet, hogy talán maga Somlyó számára sem). Arról már nem is szólva, hogy a *fordítok / nyom a gond* kifejezetten gyenge rímpár (már ha egyáltalán annak nevezhető), és erősen megkérdőjelezném, hogy érdemes lett volna miatta átrendezni a verssorokat, az eredeti jelentéstől való eltérésről nem is beszélve. A *vivo* szót Somlyó György itt bizonyára félreérthette, innen eredhet az *élénkség* mint megoldás, (így, mint látjuk, ennek az igen kevésbé sikerült rímpárnak mindkét eleme voltaképpen félrefordítás).

A második strófa záró sora Sárközi (*de élve sem hagy, s menekvést se látok*) és Csorba (*szabaddá sem tesz és nem is hagy élnem*) fordításában egymáshoz igen hasonló megoldásokat alkalmaz: bár az egyik fordításban a sor első, a másikban pedig a második felében, de majdnem ugyanaz a megoldás hangzik el.

Az első tercina első sora mindhárom fordításban többé-kevésbé jól sikerült, (az eredetiben: *Veggio senz'occhi e non ho lingua e grido*), ebben a sorban tehát egymás után nem is egy, hanem két feloldhatatlan ellentét hangzik el. Itt viszont szerintem az előbb többszörösen is kritizált Somlyó Györgyé a legsikerültebb (*Szem nélkül látok, nyelv nélkül kiáltok*), mivel hű az eredetihez, és maximálisan egyszerű, ráadásul belső rímet is találunk benne. (Csupán zárójeles megjegyzés: valójában Somlyó fordításának olvasása előtt ez a sor saját fordításomban is hajszállra így hangzott volna, de épp emiatt az egybeesés miatt változtattam meg nehéz szívvel az enyémet). Sárközi György *nyelv nélkül beszélek* félsora, noha elvben ugyanolyan abszurd, mint az eredeti, mégis kevésbé üt a *beszélek*, mint a *kiáltok*, Csorba Győző *nyelvetlen jajongok*-ja viszont nekem túl sok a szikáran egyszerű eredetihez képest.

Az első tercina második (az eredetiben: *e bramo di perir e cheggio aita*); sorában Sárközi *szabadulni vágyom*-ja nem fedti teljesen az eredeti jelentést, bár rossznak semmiképp nem mondható. Itt a legjobban Csorba Győző változata tetszik: *segítséget lesek, s pusztulni vágyom*, noha az eredetiben a két félmondat fordított sorrendben van, ami itt szerintem pont

fontos lenne. Somlyó György *romlásra vágyom*-ja nem ugyanaz, mint a halál vagy pusztulás, ám az *és segélyre várok* sorzárással nagyon szép lett a sor kompozíciója (bár a *romlásra* helyett simán lehetett volna ott az eredetihez közelebb álló szó is, és a *segély* inkább pénzbeli támogatást jelent).

Az első tercina záró sora viszont egyik helyen sem sikerült igazán jól: Sárközi György: *és gyűlölöm magam, másért meg égek* – itt, akárcsak Csorba Győzőnél a *másért égek*-fordulat nem teljesen felel meg az eredetinek, (ahol csupán *mást szeretek* van), és annál jóval többet mond. Csorba Győzőnél a második félsor lesz a kezdő része a sornak, amivel önmagában nem is lenne különösebb gond, a második félsorban a *magamtól undorodva* azonban meglehetősen mást jelent, mint az eredeti, ahol szó nincs undorról, vagy bármi ehhez hasonlóról. Somlyó Györgynél pedig a *magam gyűlölöm s másokat szerettem* utolsó félsora teljesen félremegy, hiszen itt a *más* egyedül egyvalakire, Laurára vonatkozik, így nagyon is egyes számban kellene legyen, nagyon is jelen időben. A *másért égek*-megoldást lehet kritizálni vagy akár el is fogadni, ám Somlyó *másokat szerettem*-megoldása egyértelmű félrefordítás (mint láttuk, a Somlyó-fordításban nem ez az első), és sajnos ettől épp valami nagyon lényeges dolog tűnik el a sorból (és nemcsak onnan).

Az utolsó tercina első sorának (az eredetiben: *Pascomi di dolor, piangendo rido*;) egyik megoldása sem sikerült maradéktalanul, bár Sárközi Györgyé messze a legjobb: *nevetve könnyezem, bánatból élek*, nekem a keresettebb *könnyezem* itt kevésbé ütős, mint a teljesen dísztelen *piangendo* (szerintem az is fontos, hogy *sírva nevetek* van az eredetiben, nem pedig nevetve sírok, vagyis még egy kifejezetten pozitív töltetű cselekvésbe is negatív töltetű vegyül, nem pedig fordítva), a *bánatból élek*-ből nekem nem jön ki olyan pregnánsan, hogy a bánat a tápláléka a költőnek. Csorba Győzőnél, bevallom, pár másodpercig gondolkodnom kellett, hogy mi is a *kenyerem jaj* – talán úgy folytatódik majd, hogy: „kenyerem, jaj, megettem” – szóval először teljesen indulatszónak hittem, holott főnév. A *könnyek között mosolygok* félsor önmagában nagyon szép, de az ige nekem a *rido*-hoz képest túlságosan visszafogott, akárcsak a *könnyek között* kifejezés, hiszen az eredeti szikáran egyszerű. Somlyó Györgynél a *gyász nem sújt le* félsor ellentétnek ugyan ellentét, de merőben mást jelent,

mint az eredeti, (és akkor már mennyivel jobban hangzana ritmikailag úgy, hogy *nem sújt le gyász*). A *jajgatva nevetgélek* a sor második felében a két, egymás utáni gyakorító képzős igével minden elemében elhibázott. A *nevetgél* szó nem csupán sokkal könnyebb fajsúlyú, hogy ne mondjam súlytalanabb, mint az egyszerű *nevet*, de inkább egy esetlen kamaszlányra használnánk, aki zavarában nevetgél, nem pedig egy boldogtalan szerelmesre; a *jajgatva* megint csak nem fedí sem az eredeti jelentését, sem stílusban nem illik a versbe (akkor jajgatunk, ha mondjuk beütöttük valaminket, hatalmas lelki bánattól nem igazán).

A szonett utolsó előtti sora Csorba Győző fordításában: *egykép irtóztat életem s halálom* – az *irtóztat* nekem túl sok a *spiace* helyett. Sárközi György *egyformán fáj*-ja talán a legjobb. Somlyó Györgynél a *Számomra egy a halál és az élet* igen egyszerű lett, ami jelen esetben inkább előny, de nekem mégis hiányzik a *spiace* magyarítása.

A legutolsó sor legsikerültebb megoldása egyértelműen Sárközi György: *Ide jutottam, drága Hölgyem, érted*. Csorba Győzőnél az *Érted jutottam, Hölgyem, ily nyomorba*. nem túlságosan szerencsés, mivel az eredetiben szó nincs *nyomorba jutás*-ról, igaz, a *nyomorba* viszonylag jól rímel az *undorodva* szóra (amelyet viszont már akkor is igen kevésbé éreztem megfelelőnek, hasonló okból, mint a *nyomorbát*). Somlyó Györgynél az *ekképpen vagyok tiéd, én szerelmem* nem feltétlenül azt jelenti, mint az eredeti...

Madarász Imrére hivatkozva¹⁵ még megemlíteném, ahogy ő tette az *Ámor és én* című, a Hungarovox kiadónál 2016-ban megjelent Petrarca elemzésekötetében, hogy az eredetiben Petrarca bizony magázza Szíve Hölgyét, az eddigi fordításokban azonban tegezés szerepel. Ez apróságnak tűnhet, valójában mégis fontos momentum. (Az említett könyv részletesen elemzi is a cikkben tárgyalt verset.)

Összegezve: mindhárom fordításnak vannak kifejezetten jól sikerült részei, ám nem egy helyen vagy tompítja az eredeti ellentéteket akár az eredetinél választékosabb kifejezésekkel, amitől a vers ütőereje jelentősen gyengül. Ezek az ellentétek a legpregnánsabban Sárközi Györgynél jönnek ki, de természetesen a másik két fordító esetében is többször találunk kifejezetten jó megoldásokat. Somlyó György fordítása a legvegye-

¹⁵ MADARÁSZ (2016: 81–91).

sebb színvonalú: az első versszaka mondhatni telitalálat, a második, harmadik és negyedik strófában azonban több egyértelmű eltérést láthattunk az eredetihez képest, illetve néhány olyan megoldást is, amely ugyan nem félrefordítás, de kifejezetten kevésbé szerencsés (mint az utolsó tercina első sorában a *jajgatva nevetgélek*). Formailag viszont Csorba Győző fordítása a leghűségesebb.

Végezetül pedig bemutatnám a verset saját fordításomban.

Francesco Petrarca 104. szonett

Békét nem lelek, és harcba sem állok,
Félek, remélek, jég vagyok, s megégek,
Földön fekszem, és fellegekbe szállok,
Üres kézzel fogom a mindenséget.

Nem zár be börtön, s nem ad szabadságot,
Nem ver béklyóba, s szabadon sem élek,
Ámor nem kínoz, s nyugtot sem találok,
Élnem se hagy, s nem látok menedéket.

Vakon látok, s némán kiáltozom,
Halni vágyom, s esdek kegyelemért,
Mást szeretek, s magamat gyűlölöm.

Sírva nevetek, kinnal táplálkozom,
Élet s halál nekem semmit sem ér:
Önkívületem oka, Hölgyem, Ön.
(Képes Julianna fordítása)

Felhasznált irodalom

- BARSAOTTI S. BARSAOTTI: *Un'analisi metrico-stilistica dei sonetti 132-134 dei Rerum vulgarium frammenta*. https://www.academia.edu/38608980/Unanalisi_metrico-stilistica_dei_sonetti_132-134_dei_Rerum_vulgarium_frammenta (2019. 08. 11.)
- KARAFIÁTH–SZABICS 1999
Francia költők antológiája, KARAFIÁTH J. – SZABICS I. (szerk.), Budapest, 1999.
- KÉPES 1996
Vágyba felöltözve, ruhátlan – Válogatás a trubadúrok költészetéből. Válogatta és fordította KÉPES J., Budapest, 1996.

- KÉPES 2016 KÉPES J., *Itáliai költők hatása Chaucer Troilus és Cressidájára (Boccaccio, Petrarca, Dante)*, Dante Füzetek – Quaderni Danteschi, 13 (2016), 114–126.
- MADARÁSZ 2016 MADARÁSZ I., *Ámor és én*, Budapest. 2016.
- PETRARCA 1957 F. PETRARCA *Daloskönyve*, ford. Sárközi Gy., Budapest, 1957.
- PETRARCA 1967 F. PETRARCA *Daloskönyve*, szerk: Kardos T., Budapest, 1967.
- PETRARCA 1976 F. PETRARCA, *Le Rime*, Salani, Firenze, 1976.
- PETRARCA 1988 F. PETRARCA *Daloskönyve*, Bukarest, 1988.
- PETRARCA 2005 <http://www.csatolna.hu/hu/szepek/versverseny/nincsbekem.html> (2019. 06. 07.)
- RONSARD 1578 P. de RONSARD: *Quand vous serez bien vieille*. <https://www.poetica.fr/poeme-90/pierre-ronsard-quand-vous-serez-bien-vieille/> (2019. 08. 12.)

Francesco Petrarca: *Pace non trovo...* (104. szonett)

Pace non trovo e non ho da far guerra; e temo e spero, ed ardo e sono un ghiaccio; e volo sopra 'l cielo, e ghiaccio in terra; e nulla stringo, e tutto 'l mondo abbraccio. Tal m'ha in pregon, che non m'apre né serra, né per suo mi riten né scioglie il laccio; e non m'ancide Amor e non mi sferra, né mi vuol vivo, né mi trae d'impaccio. Veggio senz'occhi e non ho lingua e grido; e bramo di perir e cheggio aita; ed ho in odio me stesso ed amo altrui. Pascomi di dolor, piangendo rido; egualmente mi spiace morte e vita. In questo stato son, donna, per vui.	Nincs békém, s nem szítok háboruságot, félek s remélek, fázom és megégtem, az égbe szálllok s nyugszom lenn a mélyben, semmi se kell s ölelném a világot. Óröm nem nyit kaput, nem zár le rácsot, nem tart meg és nem oldja kötelékem, Ámor nem öl meg s nem lazítja fékém, de élve sem hagy, s menekvést se látok. Nézek vakon és nyelv nélkül beszélek, s veszni szeretnék s szabadulni vágyom, és gyűlölöm magam, másért meg égek, nevetve könnyezem, bánatból élek, egyformán fáj életem és halálom. Ide jutottam, drága Hölgyem, érted. (Sárközi György fordítása)
Nincs békém és eróm se háborúra; félek s remélek, jég és tűz a lényem; egyekbe szállnék, s mászom porba hullva; s világot ér át koldus ölelésem. Óröm nem nyitja cellám, s rám se csukja, nem köt, de el sem oldja kötelékem; Ámor nem ül meg, kínjaim sem unja, szabaddá sem tesz és nem is hagy élnem. Szem nélkül látok s nyelvetlen jajongok; segítséget lesek s pusztulni vágyom; másért égek magamtól undorodva. Kenyerem jaj, könnyek között mosolygok; egykép irtózat életem s halálom. érted jutottam, Hölgyem, ily nyomorba. (Csorba Győző fordítása)	Békét nem lelek, s háborút se kezdek: Remélek s félek, égek s megfagyok: Égbe szálllok és mélyre zuhanok: Mindent átfogok, és semmit se szerzek. Ki nyitna is, bezár, magányos szerzet, Ha rám nézel, én hátat fordítok: Élénkség nem vidít, nem nyom a gond, Szerelem nem gyötör, s nem is hoz enyhet. Szem nélkül látok, nyelv nélkül kiáltok: Romlásra vágyom, és segélyre várok: Magam gyűlölöm s másokat szerettem: Gyász nem sujt le, jajgatva nevetgélek: Számomra egy a halál és az élet: Ekképpen vagyok tiéd, én szerelmem. (Somlyó György fordítása)